

ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
імені Т.Г. ШЕВЧЕНКА

ВІСНИК

Чернігівського національного
педагогічного університету

Випуск 117

Серія: ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ

*Присвячений пам'яті
доктора педагогічних наук, професора,
член-кореспондента Національної академії педагогічних наук
Віктора Костянтиновича Сидоренка*

Чернігів
2014

ВІСНИК
Чернігівського національного педагогічного університету
імені Т.Г.Шевченка

Головна редакційна колегія

Головний редактор доктор педагогічних наук, професор,
чл.-кор. НАПН України **Носко М.О.**

Відповідальний редактор доктор історичних наук, професор **Дятлов В.О.**

Редакційна колегія серії "Педагогічні науки": Бобир С.Л., Боровик А.Г., Гетта В.Г., Горошко Ю.В., Грищенко С.В., Жила С.О., Завацька Л.М., Зайченко І.В., Носко М.О., Кузьомко Л.М., Ляшенко О.І., Огієнко М.М., Пліско В.І., Пригодій М.А., Ростовський О.Я., Савченко В.Ф., Сеніна В.К., Скок М.А., Скребець В.О., Степченко Т.О., Стрілець С.І., Торубара О.М., Третяк О.С.

Відповідальний за випуск: кандидат педагогічних наук, доцент **Носовець Н.М.**

За зміст публікацій, достовірність результатів досліджень відповідальність несуть автори.

Заснований 30 листопада 1998 р.
*(Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17500-6250 ПР від 16.11.2010 р.)*

Адреса редакційної колегії:
14013, м. Чернігів, вул. Гетьмана Полуботка, 53, тел. (04622) 3-20-09.

Рекомендовано до друку вченою радою
Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка
(протокол № 8 від 26 березня 2014 року)

Постановою Вищої атестаційної Комісії України "Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Серія: педагогічні науки" внесено до Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата педагогічних наук.

*(Постанова президії ВАК України
від 16 грудня 2009 р. № 1-05/6)*

© Чернігівський національний педагогічний
університет імені Т.Г. Шевченка, 2014
© Автори, 2014

СОЦІАЛЬНО-ПРОФІЛАКТИЧНА РОБОТА З УЧНЯМИ ПРОФЕСІЙНОГО ЛІЦЕЮ В ГУРТОЖИТКУ

У статті розкриваються особливості проведення соціально-профілактичної роботи з учнями професійно-технічних навчальних закладів у гуртожитку, яка спрямована на попередження і подолання конфліктних форм поведінки, виділяються основні напрями, засоби і форми відповідної діяльності.

Ключові слова: профілактика, соціально-педагогічна робота, конфліктні форми поведінки, професійно-технічні заклади освіти

Постановка проблеми. Соціально-економічна ситуація України потребує підготовки висококваліфікованих робітників, здатних створювати якісні продукти матеріальної культури, які б задовольняли потреби наших громадян. Натомість все менше випускників професійно-технічних закладів освіти бажають працювати за отриманими спеціальностями або ж невідповідально ставляться до виконання своїх професійних обов'язків. Адже більша частина контингенту учнівської молоді цих закладів це дітисироти та напівсироти (соціальні, біологічні) з проявами девіантної, асоціальної та конфліктної поведінки, вихідці з педагогічно занедбаних і матеріально незабезпечених родин, що, у свою чергу, ускладнює навчально-виховний процес ПТНЗ, перешкоджає активній соціалізації учнів. У таких дітей нівелюються сімейні цінності, вони майже не готові до життєдіяльності в певній громаді, суспільстві в цілому. Також необхідно констатувати різке падіння престижу освіти в учнівському середовищі у зв'язку з тим, що вона не забезпечує гідний життєвий рівень, не гарантує стабільний заробіток.

Одночасно ускладнення умов навчання в закладах профтехосвіти (комп'ютеризація, інформаційне навантаження) і, загалом, нова система професійного навчання, яка практично відмінна від шкільного, незнайоме соціальне середовище, проживання в гуртожитку ставить вихованців професійного ліцею у складну ситуацію, яка нерідко буває конфліктною. Активний, позитивний характер виникнення та вирішення конфліктних ситуацій залежить як від поведінки самих учнів, так і від організованого навчально-виховного процесу та соціально-педагогічної роботи в певному ПТНЗ, де велику роль відіграє налагоджена система просвітницького та соціального виховання в гуртожитку за рахунок організації профілактичної та дозвільної діяльності, яку координують заступник директора з виховної роботи, вихователь гуртожитку, соціальний педагог, практичний психолог та учнівське самоврядування.

Враховуючи нові складні умови, в яких відбувається навчання і виховання учнів ПТНЗ, постає питання актуалізації даної проблеми, удосконалення профілактичної соціально-педагогічної роботи в гуртожитку на основі індивідуально-диференційованого підходу до учнів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблема взаємин людей у конфліктних ситуаціях, відкрите зіткнення позицій, принципи зміни діяльності й настановлень особистості – всі ці та інші соціально-психологічні складові конфлікту вже досить тривалий час привертають увагу дослідників: вивчаються загальні особливості міжособистісних конфліктів (Н. Грішина, О. Дмитрієв, В. Кудрявцев, Б. Паригін, М. Обозов та багато інших), аналізуються внутрішньособистісні конфлікти (Ф. Василюк, О. Донченко, Т. Титаренко та інші), досліджуються особливості перебігу, причини виникнення, способи попередження та розв'язання конфліктів тощо.

Теоретичними засадами наукових підходів до формування у молоді моральної поведінки стали праці як вітчизняних, так і зарубіжних вчених: Т. Алексеєнко, О. Безпалько, Я. Гілінського, В. Гурової, К. Гланзи, В. Корчєнова, І. Ковчиної, Н. Лавриченко, А. Рижанової, Л. Федотової та інші. Розробленням теоретичних аспектів проблеми соціального виховання учнівської та студентської молоді, вивченням соціальних чинників формування досвіду моральної поведінки особистості займаються К. Байша, І. Бєх, І. Зверєва, Т. Іщенко, А. Капська, І. Кон, Ю. Клочан, Г. Лактіонова, А. Мудрик, В. Оржеховська, Ж. Петрович, Ю. Поліщук, І. Рогальська, С. Савченко, Н. Сейко, С. Харченко та інші.

За авторством вітчизняних вчених таких, як С. Артемов, Ю. Клочан, Е. Ковальчук, О. Кондратюк, Л. Ларіонова, Н. Нічкало, В. Синявський, Н. Тульнов, Л. Шпак, Ю. Янченко з'явилась низка досліджень, присвячених різним аспектам виховання, адаптації, профілактики девіантної поведінки серед учнівської молоді ПТНЗ.

Водночас потрібно зазначити, що особливості формування соціального досвіду безконфліктної поведінки в учнів професійного ліцею, специфіка причин та соціально-педагогічні умови створення безконфліктного виховного середовища у професійно-технічному закладі освіти досліджені недостатньо.

Саме у вихованців професійно-технічних навчальних закладів відбувається складне самоформування (інтеграція та диференціація) особистістю власного внутрішнього світу і формуються індивідуально специфічні, стильові способи поведінки та спілкування.

Мета статі полягає в обґрунтуванні головних блоків соціально-педагогічної роботи в гуртожитку щодо профілактики конфліктних форм поведінки учнів професійного ліцею.

Виклад матеріалу. У зв'язку з цим, соціальний розвиток і становлення особистості учня професійного ліцею, ефективне формування в нього соціального досвіду безконфліктної поведінки може здійснюватись лише в умовах цілеспрямованої та організованої його життєдіяльності не лише в навчальному закладі, а й в гуртожитку, доцільність якої характеризується тим, що саме там він зможе випробувати себе, реалізувати свої потенційні сили, самоствердитись в мікросоціумі, водночас розкриваючи всі можливості і створюючи власне "Я" у конкретному середовищі.

Вихованці професійного ліцею, як соціальна група, відрізняються не тільки спільним видом діяльності (навчальна та трудова діяльність), а й спільним побутом (проживання в гуртожитках), особливостями спілкування мешканців кімнат, блоків, поверхів тощо. Таким чином учнівська молодь, яка здобуває робітничу професію, є суб'єктом як освітньо-професійної, так і соціально-культурної діяльності. Навчально-трудова діяльність учнів проходить у постійному взаємозв'язку з дозвіллевою, у якій вони мають можливість взаємодіяти з соціальним оточенням та задовольняти різні соціальні потреби.

У результаті аналізу наукових джерел та проведеної дослідно-експериментальної роботи нами означені такі завдання соціально-педагогічної роботи з учнями профілактичної групи "конфліктних" у гуртожитку: забезпечення доброзичливої установки на проживання у гуртожитку, формування навичок співжиття у кімнаті, роботи в групі, колективі жильців гуртожитку; розвиток вміння активного слухання; формування прийомів вербального і невербального спілкування; вироблення толерантного ставлення до оточуючих; оволодіння навичками гідної поведінки шляхом індивідуальної співпраці; створення ситуацій вибору між особистісними і соціальними цінностями; засвоєння механізмів вирішення конфліктних ситуацій.

Одним із способів формування соціального досвіду безконфліктної взаємодії та важливою соціально-педагогічною умовою профілактики конфліктної поведінки серед учнів професійно-технічних закладів освіти є організація відповідної дозвіллевої діяльності в гуртожитку. Адже за даними соціальних педагогів на базі ПТНЗ проводяться тільки масові форми організації виховної діяльності, а групова та індивідуальна робота переноситься саме в гуртожитки, де проживає більшість вихованців, а тому вихователь гуртожитку, соціальний педагог, психолог, заступник директора з виховної роботи, груповий керівник та органи учнівського самоврядування мають взяти на себе обов'язок щодо виховання підростаючого покоління й організації вільного часу вихованців таким чином, щоб вони були зайняті корисними справами, набували соціальний досвід унормованої в соціумі поведінки. Беззаперечним є той факт, що більшість учнів ПТНЗ є вихідцями з сільської місцевості і нове, захоплююче проживання в місті, з усіма його принадами, згубно впливає на їх поведінку.

Гуртожиток професійно-технічного навчального закладу розглядається нами як особливий мікросоціум, оскільки в ньому живуть молоді люди, характер, звички, життєві установки, стиль поведінки яких ще остаточно не склалися. Процес формування особистості триває під впливом спілкування молоді, взаємовпливу, самого середовища гуртожитку. Якщо тут панує атмосфера доброзичливості, уваги до кожного, хто проживає, якщо існує турбота про підвищення освітнього рівня молоді, задоволення її культурних запитів та інтересів, духовне зростання, то такий вплив є педагогічно доцільним.

Важливо вже на етапі поселення учнів у гуртожиток зважено поставитися до відбору мешканців у ту чи іншу кімнату. Соціальний педагог, куратор групи мають працювати разом із комендантом та вихователем гуртожитку аби спільно вирішити: кого з ким поселяти, аби в одній кімнаті не проживали учні, які характеризуються конфліктними формами поведінки.

З жильцями гуртожитку, що проявляють недостатній рівень сформованості соціального досвіду безконфліктної поведінки, педагогічними працівниками (груповим керівником, вихователем) та соціальним педагогом має проводитись індивідуальна профілактична робота, яка полягає у роз'ясненні правил проживання у гуртожитку, необхідності гуманних взаємин між собою, розкритті шкідливості деструктивних форм вирішення конфліктів тощо. Така робота носить інтимно-довірливий характер, оскільки здійснюється в кімнаті, де проживає вихованець, у спокійній обстановці за чашкою чаю чи кави. Відповідна профілактична і корекційна робота проводиться не тільки в індивідуальній формі, а й у парній, груповій та колективній. При цьому використовуються такі методи соціального виховання, як бесіда, розповідь, роз'яснення, навчання, переконування, дискусія, розв'язування соціально-моральних задач тощо.

Створення в гуртожитку сприятливих умов для дозвілля, розвиток у молодіжному середовищі суспільних основ, пов'язаних з тією або іншою творчою діяльністю у вільний час, вважається конкретним шляхом ефективного впливу на духовне зростання учнів, на підвищення їхньої соціальної зрілості й самосвідомості. Досить важливим є створення добрих матеріально-побутових умов для тих, хто проживає, при активній участі самих учнів. Подібна участь сприяє формуванню у юнаків та дівчат потреби виявити свої ціннісні установки й орієнтації в сфері господарсько-побутової праці, підвищенню їхньої культури як у цей час, так і в майбутньому сімейному житті.

На другому місці перебуває соціально-педагогічна функція, спрямована на вироблення в молоді комунікативних якостей, умінь жити в колективі однолітків, де незмірно, у порівнянні з домашніми умовами, зростають такі вимоги до кожної людини, як умінь й бажання проявляти увагу й доброзичливість до тих, хто живе поряд, здатність вчасно прийти на допомогу, висловити співчуття.

Із цією функцією тісно пов'язана функція, що сприяє розвитку спілкування молоді, вихованню комунікативної культури, створенню довірливих стосунків між мешканцями. Характер та ініціативність спілкування в гуртожитку залежать від соціально-культурного середовища. Якщо інтенсивність

спілкування невисока, яка розвивається на основі споживчих інтересів, потрібно будити в молоді творчі можливості, створювати умови, щоб юнаки й дівчата могли реалізувати себе в якій-небудь справі. Зробити це можна за допомогою лідерів. Серед тих, хто проживає у гуртожитку, їх можна знайти чимало. Це люди, що володіють тими чи іншими вміннями або талантами.

Нові стосунки в гуртожитку формують самосвідомість учнів, спонукають осмислити досвід оточуючих людей стосовно себе. Тому така велика роль доброзичливого спілкування в становленні моральних установок особистості, формуванні соціального досвіду безконфліктної поведінки.

Невисокий освітній рівень молоді, досить збіднений кругозір, невисока здатність до творчої участі в суспільному житті, але уважна зацікавлена аудиторія – все це дає змогу проводити виховну роботу в гуртожитку більш широко й поглиблено, використовувати найрізноманітніші й перспективні її форми й методи, зробити спілкування молоді більш цікавим, довірливим, безконфліктним.

Підвищення рівня спілкування молоді й культури її дозвілля – це дві сторони єдиного педагогічного процесу в профілактиці конфліктів в учнівському гуртожитку. Культура дозвілля характеризується ставленням особистості до використання свого вільного часу. Йому дуже важливо спрямувати бажання й зусилля молоді на формування активного прагнення до "зустрічі" з культурою, до постійного духовного зростання.

Для цього активна пошукова діяльність учнів на чолі з вихователем і соціальним педагогом дає можливість в будь-якому гуртожитку завжди знайти реальну можливість та умови для того, щоб молодь використовувала свій вільний час для зростання й удосконалення у вибраній справі, для загального розвитку, просто для улюблених занять. Молоді люди завжди вдячні за таку участь у їхній долі, за допомогу й підказку, за добру пораду, за розумний, але ненастирливий розвиток їхніх культурних інтересів і духовних потреб.

Однак насильно змусити молодь займатися тією або іншою справою у вільний час – значить відштовхнути її від цієї справи. Тому групові керівники, вихователі гуртожитку і соціальні педагоги мають знайти правильні підходи до кожної людини, врахувати її потреби й інтереси, побачити за пасивністю деякої частини молоді ширі устремління, запропонувати сферу застосування сил, змусити повірити в себе, навчити жити більше наповнено й цікаво.

Спеціальні дослідження показали, що правильно використовуючи педагогічні можливості, сучасний учнівський гуртожиток здатний впливати на виховання молодих людей, допомогти їм добре вчитися, виконувати суспільно корисну роботу, культурно відпочивати, забезпечувати здійснення соціально-профілактичної роботи.

Отже, виховна та профілактична робота в гуртожитках системи профтехосвіти повинна будуватися на базі фундаментальних духовно-моральних цінностей, що мають найважливіше значення в особистісному й суспільному розвитку. Вона повинна бути спрямована на формування моральних і соціальних якостей особистості: гуманності, порядності, громадянськості, відповідальності, професійної етики. Цю роботу слід проводити з урахуванням контингенту, індивідуальних психолого-вікових особливостей молодих людей, які разом проживають, і насамперед зважаючи на те, що учні тривалий час проживають у одній кімнаті разом, як у одній родині, у них активно формується соціальний досвід, розвивається почуття колективізму. У той же час, знання соціально-психологічних проблем учнів, які проживають в гуртожитку ПТНЗ, дає змогу виявляти недоліки виховної роботи, а також намічати найбільш ефективні шляхи організації культурно-дозвілєвої роботи.

Ми погоджуємось з науковцями, які стверджують, що основними принципами організації дозвілля та просвітницької роботи в гуртожитку є такі:

- системність як цілеспрямована, системна організація дозвілєвої діяльності з метою раціонального використання вільного часу;
- добровільність як певна незалежність дозвілля, відсутність регламентації з боку держави та інших структур, вільний вибір занять;
- диференціація як врахування учнів з різних верств населення, умов праці, професійних інтересів, вікової специфіки, статевих ознак;
- доступність та якість дозвілєвих послуг як задоволення потреб і запитів вихованців, систематичне вивчення їх бажань, прогнозування розвитку дозвілєвої сфери;
- відповідність дозвілєвих послуг місцевим умовам – соціально-демографічним, економічним, культурно-освітнім, політичним та практичній діяльності людини;
- принцип інтересу, що означає врахування інтересів особистості, сприяє не лише їх задоволенню, а й пробудженню нових потреб та запитів, формує нові духовні цінності [5, с. 39].

Тому організація дозвілєвої діяльності учнів в гуртожитках професійних ліцеїв має враховувати їх вік, стать, інтереси і потреби.

Всі види і форми дозвілєвої діяльності в гуртожитку повинні відрізнятися змістовним наповненням та різноманітністю: культурні, мистецькі, музичні, театральні, драматичні, громадські, фахові, соціальні, Інтернет-дозвілля, соціокультурні проекти, програми, конкурси, вечори відпочинку, вечірки, дискотеки та інші.

Досить ефективною груповою формою організації дозвілля учнів ПТНЗ у гуртожитку є клуби за інтересами, де робота об'єднує людей на основі спільних інтересів та залишається незамінним місцем відпочинку. Клуб постає для вихованців ПТНЗ важливою формою не тільки задоволення власних інтересів та уподобань, а й розвитку творчих нахилів, духовних цінностей. Як справедливо зазначає

І. Сидор "саме клуби є місцем для спілкування молоді, де в більш вільній формі здійснюється процес передачі соціального досвіду від покоління до покоління" [5, с. 30-31]. В професійних ліцеях стають поширеними такі клуби: заочних подорожей, початкуючих поетів, творців-винахідників, дизайнерів, квітників тощо.

Спостереження засвідчують, що серед сучасних вихованців професійних ліцеїв популярністю користуються дискотеки. За умови належної їх організації дискотеки сприяють формуванню в учнів організаторських здібностей, пізнавальної активності, естетичних смаків, музичних знань, навичок спілкування та артистизму.

Досить поширеною формою організації змістовного дозвілля учнів професійного ліцею в гуртожитках є різнопрофільні гуртки: технічного спрямування – авіамоделльні, радіотехнічні, телемеханічні тощо; природно-натуралістичного спрямування – городників, садоволів, юних тваринників та інші; туристські і туристсько-краєзнавчі гуртки, які передбачають різноманітні види роботи: пізнання історії, культури, соціально-економічних і екологічних аспектів цього краю, країни та різноманітні екскурсії, експедиції і подорожі (пішохідні, автомобільні, велосипедні, водні, лижні, залізничні, комбіновані); художньої самодіяльності: танцювальні, музичні, театральні тощо; шоу-програми тощо [4].

При цьому не можна не враховувати й підвищені запити молодих людей, їхнє прагнення до творчих видів діяльності. Проживаючи в гуртожитку, молодь шукає можливості самореалізуватися в такій діяльності. Це може бути збирання книг, особистих бібліотек, складання колекції музичних записів, відеофільмів, зйомка аматорських фільмів, організація виставок своїх картин, виробів тощо.

Отже, у різних формах дозвілєвої діяльності в гуртожитку учнів ПТНЗ приваблює: домашні умови, можливість імпровізації, підбір різноманітних видів діяльності залежно від умов гуртожитку, керування власними ціннісними орієнтаціями та установками, можливість здійснення індивідуальної діяльності. Під час дозвілля вихованці порівнюють свої навички та форми поведінки з новими, тими що існують в дозвілєвій групі, в жильців кімнати. Враховуючи соціально унормовані правила поведінки, суспільні вимоги, відбувається набуття шаблонів поведінки, які відповідають кожній ситуації. Особистість заради спокійної та емоційно-комфортної ситуації, регулює дозвілєві потреби і види дозвілєвої діяльності.

Варто зазначити, що ефективність проведення дозвілля учнів професійного ліцею в цілому і в гуртожитку зокрема, значною мірою визначається рівнем роботи учнівського самоврядування. Саме учнівське самоврядування в змозі залучити більшість проживаючих у гуртожитку до активного проведення вільного часу, створити умови для конструктивної поведінки.

Узагальнюючи вище викладене, нами визначені головні блоки соціально-педагогічної роботи в гуртожитку щодо профілактики конфліктних форм поведінки учнів професійного ліцею, а саме:

I. Соціально-педагогічна діагностика за такими напрямками:

1. Вивчення житлово-побутових умов учнів у гуртожитку (групові керівники).
2. Вивчення оточення учнів за місцем проживання в гуртожитку (групові керівники, соціальний педагог).
3. Вивчення інтересів учнів, їх зайнятості в позанавчальний час (групові керівники, соціальний педагог).
4. Аналіз соціальних зв'язків учнів у гуртожитку (групові керівники, соціальний педагог).
5. Діагностика соціально-ціннісних якостей особистості (соціальний педагог).
6. Вивчення стану здоров'я учнів "групи ризику", схильності до шкідливих звичок (медсестра, лікар).

II. Підготовка соціальним педагогом творчої групи до соціально-педагогічної профілактичної роботи з учнями, що проявляють деструктивний характер вирішення конфліктів.

1. Виокремлення напрямів диференціювання окремих видів соціально-педагогічної профілактичної роботи між соціальним педагогом, психологом та груповим керівником та визначення провідної ролі соціального педагога при організації профілактичної роботи.
2. Підвищення психолого-педагогічної компетентності педагогічного колективу щодо соціально-педагогічної профілактичної роботи з учнями, що схильні до конфліктних форм поведінки (заступник директора з виховної роботи, соціальний педагог).
3. Проведення систематичних соціально-педагогічних консультацій за місцем проживання учнів в гуртожитку (соціальний педагог, практичний психолог).

III. Організація соціальним педагогом просвітницької роботи з учнями, що проживають у гуртожитку

1. Участь у роботі старостату гуртожитку, надання йому необхідної соціально-педагогічної допомоги.
2. Проведення профілактичних бесід виховного змісту з учнями, які проживають в одній кімнаті.
3. Виступи, лекції перед учнями у невеликих аудиторіях, що проводяться у формі діалогу, "запитань – відповідей".
4. Організація виїзного консультпункту в гуртожитку з постійним "Телефоном довіри", або "Пошти довіри".

IV. Заходи щодо соціально-педагогічної профілактики оструживної поведінки учнів.

1. Здійснення щоденного контролю за відвідуванням учнями професійного ліцею (групові керівники).
2. Пропаганда здорового способу життя, загальної культури поведінки (психолог, соціальний педагог).
3. Організація фізично-оздоровчої, предметно-перетворювальної, соціально-комунікативної, суспільно корисної, добротворчої та інших видів діяльності в гуртожитку за інтересами.
4. Заслуховування звітів та аналіз профілактичної роботи медіаторів соціальної служби розв'язання конфліктів (заступник директора з виховної роботи, соціальний педагог).
5. Організація індивідуальної та групової соціально-педагогічної профілактичної роботи з учнями, що проживають у гуртожитку:
 - а) проведення систематичних індивідуальних профілактичних співбесід, консультацій, залучення учнів до роботи в тренінгових профілактичних групах (практичний психолог, соціальний педагог);
 - б) ініціювання та залучення окремих учнів до суспільно-корисної праці, громадської роботи, виконання громадських доручень, проведення корисних акцій та різних заходів у гуртожитку (вихователь гуртожитку, соціальний педагог);
 - в) організація циклу психолого-педагогічних профілактичних бесід і кінолекторіїв з культури взаємин та правових питань (заступник директора з виховної роботи, представники Відділу у справах неповнолітніх кримінальної міліції, Центру соціальних служб для молоді);
 - г) залучення підлітків до участі в роботі гуртків, клубів за інтересами тощо, що працюють на базі гуртожитку (групові керівники, керівники гуртків, соціальний педагог).

Потрібно зазначити, що виділені нами блоки соціально-педагогічної профілактичної роботи з учнями у гуртожитку є загальними. Вони можуть доповнюватися з урахування особливостей навчання учнів в міській та сільській місцевості і т.д.

Висновки. Таким чином, керівники ПТНЗ, викладачі й соціальні педагоги мають усвідомити, що проблема пошуку шляхів підвищення ефективності соціально-педагогічної роботи набуває останнім часом особливої актуальності через зростання конфліктних форм поведінки серед учнів. У сучасних умовах повинні принципово змінитися підходи до організації профілактичної роботи, щоб від заходів адміністративно-правового впливу перейти до надання соціально-педагогічної допомоги учневі професійного ліцею. Тому, ефективність соціалізації учнів ПТНЗ в гуртожитку, організація дозвілєвої діяльності в них має ґрунтуватися на профілактичній та корекційній індивідуально-диференційованій роботі та впровадженні соціальних, культурних, педагогічних технологій і програм (які включають різні види, форми і методи), що спрямовані на формування соціального досвіду безконфліктної поведінки вихованців професійно-технічних закладів освіти.

Використані джерела

1. Зверева І. Д. Діяльність соціального педагога в середовищі : засоби, форми, методи / І. Д. Зверева. Соціальна робота : теорія, досвід, перспективи. – К., 1999. – Ч. 1. – С.268 – 271.
2. Капська А. Й. Соціальна робота : навч. посіб. / А. Й. Капська. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 215 с.
3. Петрова І. В. Дозвілля в зарубіжних країнах : підручник / І. В. Петрова. – К. : Кондор, 2005 – 408 с.
4. Полішук Ю. Й. Соціально-педагогічна діяльність сучасних громадських молодіжних об'єднань в Україні : монографія / Ю. Й. Полішук. – Тернопіль: ТДПУ, 2005. – 432 с.
5. Сидор І. П. Соціокультурні технології в організації дозвілля / І. П. Сидор // Вісник Черкаського університету імені Богдана Хмельницького. Серія: Педагогічні науки. – Черкаси, 2009. – Вип. 144. – С. 146 – 149.
6. Харченко С. Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія та практика: монографія / С. Я. Харченко. – Луганськ: Альма-матер, 2006. – 319 с.

Kotlovyi S.

SOCIAL AND PREVENTIVE WORK WITH PUPILS OF VOCATIONAL SCHOOLS IN THE DORMITORY

The article describes the features of social and preventive work with students of vocational schools in the hostel, which is aimed at preventing and overcoming conflict behaviors highlights the major trends, tools and forms of relevant activities.

Key words: prevention, social and pedagogical work, conflict form of behavior, vocational educational institutions.

Стаття надійшла до редакції 14.03.14